

и зрѣлитъ билки и храни (Единъ лѣтенъ день, По жетва, Напастъ божя). Само онзи, който е замръквалъ далечъ отъ шума на селото, посрѣдъ нѣкое поле или гора и, легналъ на грѣбъ, цѣли часове е гледалъ, какъ трептятъ въ тъмното пространство звѣздитъ, само той е можалъ да почувствува хармонитъ на този трепетъ и да долови акорди на страданията на своето сърдце и да прѣдаде картина като тази:

„Като излѣзоха на върха, бѣше вече тъмно. Звѣзди обсипваха небето гжсто, една до друга като никога. Тѣхното кротко и чудно сияние притискаше мрака къмъ земята и Монката освѣтъ съливитъ сѣнки на околнитъ върхове. Не можеше да види ни корията, ни полето, ни тѣхното село, ни пѣтя, по който дойдоха. Дѣдо му събираше изъ търнацитъ шума и сѣчки за огънь, а той се въртѣше около него, вираше се плахо въ тъмнината и нѣкакъвъ тайнственъ страхъ пълнѣше душата му. Малкото прозорче на параклиса като свѣтло око гледаше въ тъмнината, неподвижно и страшно, а силуетътъ на кичестия джбъ до него стоеше като голѣма, грозна мечка съ отворени уста. Въ тъмнината се мѣркаха мълчаливо и тайнствено човѣшки сѣнки като призрази, които внезапно никнѣха изъ земята и пакъ внезапно потъваха въ нея. Тукъ-тамъ горѣха огньове, а около тѣхъ се чуваха прѣкжслечни разговори, продължителни, дълбоки и болезнени охкания, отъ които настрѣхваше косата на малкия Монка. Неизвѣстно кѣдъ въ тъмнината единъ немощень женски гласъ стѣнѣше като на пѣсень.

— Мамо, майко, подигни ме, майчице... умирамъ!...

— Дѣдо, прихленча Монката и се сви въ колѣнитъ на стареца, който стѣкваше огъня.

— Не бой се, чедо, не бой се, погали го дѣдо му*.

Само онзи, който е прѣмиралъ отъ жажда и задуха на полето, който много пѣти, прѣматѣлъ подъ пламналитъ лѣчи на слънцето, е крачелъ по нѣкой прашень пѣтъ, само той е могълъ да почувствува тайнствения ужасъ на жегата и сушата, и да ни прѣдаде този ужасъ така, че да изпитае мжчителното чувство на сухотата и задухата и страха отъ този почти митически призракъ, образа на който взема тази грозна стихия. Елинъ-Пелинъ може да претендира за това, защото той е успѣлъ да ни даде много нѣщо въ картината като тази:

„Отъ каменливитъ и голи чуки надъ селото и отъ червенитъ ронливи сипенъ по тѣхъ се носѣше единъ тежъкъ и прижурливъ лѣхъ като отъ купища разтопенъ металъ. Чернило нѣкакво повѣя отъ горитъ и душнота замѣни хладната имъ. Вадички и горски потоци, чешми и кладенци, блатъ и голища, бари и мочури — всичко прѣсѣхна. Добитѣци гинѣха за вода. Изпокриха се весели птички. Тежко, съ разтворени човки, запрѣхвърчаха заждѣнѣли гарвани и унилото имъ грачене разкжсваше отъ скръбъ селашкото сърдце. Шъркѣтъ замислено закрачи по изсѣхналитъ мочури. Чучулиги, задушени отъ страшната мараня, падаха отъ вишинето мъртви, съ изплѣзени езичета, съ уста пълни съ алена кръвъ, изврѣла изъ мѣничкото, пукнато пѣснопоино сърдичце.

Сушата като невидима дяволска птица пѣдѣше съ огненитъ си крилѣ всѣко облаче отъ крагозора и ставаше отъ день на день по-страшна и поубийствена. Съ смъртелна тжга се връщаха вечеръ отъ полето морни, изпгорѣли жѣтвари: отъ припламналитъ класове на безкрайнитъ поля се ронѣше като дъждъ изцибрено и безхлѣбно зърно. Изъ широкото, залюлѣно като златно море поле се не носѣше звѣнкия отгласъ нито на една жѣтварска пѣсень. Мълчаливо се бѣлѣятъ тамъ жѣтвари отъ заранъ до вечеръ. Мълчаливо се навеждатъ и исправятъ. Мълчаливо като че градятъ на кръстци празнитъ снопи и кръвъ капе отъ сърдцата имъ. Полето мѣчи като пусто. Само отъ осамотень задгорски крайчець нѣйдъ тихо и продължително се подеме трогателенъ и безутѣшенъ плачъ на черна вдовица или осиротена майка и тжжнитъ му екъ, сѣкашъ отразень отъ небесния куполъ, се извие и удари като съ хладна кама сърдцето ти*.